

«Норуот
күүһэ —
көмүөл
күүһэ!»

ЭНГСИЭЛИ

2015 сыл
Балаһан ыйын
12 күнэ
Субуота
№109-110 (10342)

12+

1935 сыл алтынны 5
күнүгэр төрүттэммитэ

Нам улууһун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга
«Сыл бастыг хаһыата»

Улуу Кыайы 70 сыла

Быыбар - 2015

МАХТАЛЫ, СҮГҮРҮЙҮҮНҮ ЧИНЭТЭН

Үөдэй

Партизан

Бөтүг

Хатырык

Маймаҕа

Түбэ

Улуу Кыайы 70 сылыгар ананымт үбүлүйдээх сылбытын түмүктүүрбүт чугаһаата. Бү өрөгөйдөөх үбүлүйдүг бэлэмнэни чэрчитинэн улууспут ыаллы сытар Горнай улууһун сарии, тыыл, үлэ ветераннара «Улуу Кыайы 70 сылын — 70 үтүө дьыаланан» диэн бачымы көтөхпүттэрин улууспут бары нэһиликтэрин дьоно-сэргэтэ ылынаннар элбэх үтүө дьыаланы онордулар. Ону бу хаартыскалартан көрөбүт.

Бу күнүргэ улууспут ветераннарын сэбиэтэ анал комиссия тэрийэн нэһиликтэринэн сылдьан туох үлэлэр ытыллы-быттарын көрдө-иһиттэ.

Бу комиссия ветераннар улуустаабы сэбиэтэрин председателэ С.Д. Кобыкова, сэбиэт президиумун чилиэннэрэ: солбу-

йааччы председателэ В.Е. Никонов, президиум чилиэннэрэ И.З. Кривошапкин уонна И.И. Иванов кириинэр бастакы күн улуус собуруу нэһиликтэринэн сылдьан көрүүнү саҕалаатылар. Үөдэй, 1 Хомустаах, Партизан, Хамаҕатта нэһиликтэригэр ылыммыт үтүө дьыалаларын барытын тиһэбэр тиэрдэр үлэни ыппыттар чуолкайданна.

Сылдыбыт үгүс нэһиликтэригэр үбүлүйдү көрсүүнэн, тэрийинэн сибээстээн элбэх үлэни ыппыттар. Ааспыт кэми, биһир дойдулаахтарбыт үтүө ааттарын үйэтитиигэ үлэ бу сылынан эрэ түмүктэмтэ. Онон сорох нэһиликтэр ситэргэтэхтэрин өссө ситэриэхтэрэ диэн эрэнэбит.

И. ИВАНОВ

Бу сыл балаһан ыйын 13 күнүгэр Нам улуусун 7 нэһиликтэ олохтоох быыбардар ананымтара. Ол курдук, Көбөкөн, Маймаҕа, Бөтүг нэһиликтэрин олохтоохтору баһылыктарын, Хатырык, Партизан, Ленскэй, Искра, Көбөкөн, Маймаҕа олохтоох нэһиликтэ сэбиэттэрин депутаттарын талыахтара. Ленскэй нэһиликтэ итиннэ 1 депутаты билинги үлэни сылдьар сэбиэктэ эбии талыы, онтон Искра нэһиликтэ депутаттары талыахтара.

Быыбар бэлэмнэнэр уонна ытыллар кэмигэр быыбар туһунан сокуон ирдэбиллэрин быыбар хампаанньатын бары кытылылаахтара тутуһуохтаахтар.

Быыбар чугаһаабытын «Российской Федерация гражданнын быыбардыр бырааптарын уонна референдумна кыттар бырааптарын сүрүн мэкитэлэрин туһунан» 2002 сыл бэс ыйын 12 күнүгэр ылыннылыгыт 67-ФЗ нүөмүрдээх Федеральной сокуон олохтообут ирдэбиллэрин быһаарабыт.

БЫЫБАР СОКУОНУН БЫҤААРАБЫТ

Федеральной сокуон 56 ыстатыйатынан быыбар иннинэ агитацияҕа хааччахтааһыннар олохтоммуттара. Кандидаттар, быыбардааччылар холбоуктара, кинилэр итэҕэллээх дьонноро, боломуочуйалаах бэрэстэбиитэллэрэ, инициативнай бөлөхтөр быыбардааччыларга агитация бириэмэтигэр харчы, бэлэх уонна атын материалнай сыаннастары биэриэ (тэрээһин үлэлэртэн ураты), эбэтэр итинниги, холобур куластааһын түмүгүн кытта сибээстээн, инникитин биэрэбит диэн эрэннэриэ суохтаахтар (56 ыстатыйа 2 чааһынан). Нууччалыы эттэххэ, ити сокуону «подкуп избирателя» диэн ааттанар. Бу 56 ыстатыйа 5 чааһынан.

Агитация олохтоох бириэмэнэн 00 чааска быыбар буолуон биһир суукка иннинэ тохтотуллар (сокуон 49 ыстатыйатын 1 чааһынан). Ити эмиэ булгуччу тутуһулуохтаах.

Кандидаттар, быыбардааччылар холбоуктара, кинилэр итэҕэллээх дьонноро, боломуочуйалаах бэрэстэбиитэллэрэ, инициативнай бөлөхтөр чилиэннэрэ, кинилэр бэрэстэбиитэллэрэ уонна кинилэр тэрийбит тэрилтэлэрэ быыбар хампаанньатын кэмигэр благотворительнай үлэнэн дьарыктаныа суохтаахтар. Биридиэлээн дьонго да, юридической сирэйдэргэ да кандидаттар ааттарыттан эбэтэр кинилэри өйөөн благотворительнай үлэнэн дьарыктаналлара бобуллар.

Бэчээттэммит агитационнай матырыяаллары быыбар комиссията баар уонна быыбар буолар помещениеларын кирири ааннарыттан 50 миэтэрэ иһинэн ыйыныа суохтаах.

Сокуон 64 ыстатыйатын 13 чааһынан регистрацияламмит кандидаттарга, быыбардааччылар холбоуктарыгар, кинилэр итэҕэллээх дьонноругар, бэрэстэбиитэллэригэр, инициативнай бөлөхтөр чилиэннэригэр, боломуочуйалаахтарыгар уонна ити ааттаммыттар тэрийбит, бас билэр тэрилтэлэригэр, эбэтэр кинилэр көрдөһүүлэринэн атын физическэй да, юридической сирэйдэргэ быыбардааччылары куластааһынна кытыннараары тиэрдэн биэриини (доставкалыры) хааччыыгы дьайыылары онорор бобуллар.

Итини таһынан быыбарга кандидаттартан кэтээн көрөөччүгэр (наблюдателлэр) диэн статустаах дьонго сокуон эмиэ туһунан ирдэбиллэрдээх.

Федеральной сокуон 2 ыстатыйатын 42 пууна ыйарынан наблюдатель (кэтээн көрөөччү) — бу Российской Федерация гражданына, куластааһыны, куолаас аабытын, быыбар комиссиятын куластааһыны ытыгытын түмүктэри таһаарытын, комиссия быыбар түмүктэрин сөпкө таһаарыыны уонна түмүктэрин быһаарыыны бэрэбиэркэлээһинин киллэрэн туран, кэтээн көрөр боломуочуйалаах киһи.

Кэтээн көрөөччүлэр куластааһын күнүгэр учаастактаары быыбар комиссията үлэтин саҕалааһыттан быыбар түмүктэрин туһунан боротокуолу үрдүкү

быыбар комиссията туппутун туһунан иһитиннэри кириэрэр диэри, итини тэнэ куолаһы хос аабыны кэтиир бырааптаах (30 ыстатыйа 3 чааһынан).

Кэтээн көрөөччү боломуочуйата регистрацияламмит кандидаттан, кини итэҕэллээх киһитинэн, быыбардааччылар холбоуктары суругунан направлениенан мэкитэлэниэхтээх. Направлениеҕа кэтээн көрөөччү араспаанньата, аата, аҕатын аата, олоһор аадырыһа, быыбардыр учаастак нүөмэрэ, кэтээн көрөөччү барар комиссиятын аата, итини таһынан киниэхэ туох да хааччахтааһын, бу сокуон 30 ыстатыйатын 4 чааһыгар ыйылыыгыта суога сурулуохтаах. Кэтээн көрөөччү туһунан атын эбии сибидиэннэ, бэчээт ирдэммит. Бу направление гражданын паспортын эбэтэр личнойн мэкитэлиир атын докумуонун кытта көрдөрүлүөхтээх. Кэтээн көрөөччү тийэрин туһунан эрдэтэн биллэри ирдэммит (30 ыстатыйа 7 чааһынан).

1 регистрацияламмит кандидат интэриэһигэр икки эбэтэр онтон элбэх киһи кэтээн көрөөччү боломуочуйатын биһир

бириэмэҕэ комиссия помещениетыгар, куластааһын буолар помещениетыгар толороро көнүлүлэммит.

Сокуон 30 ыстатыйатын 4 чааһа ирдириинэн кэтээн көрөөччүнэн ананматтар быыбардаммит дуоһунастаах сирэйдэр, депутаттар, Российской Федерация субъектын үрдүкү дуоһунастаах сирэйдэрэ, олохтоох дьаһалтала баһылыктара, кинилэртэн тутулуктаахтар (непосредственное подчинение), судуйалар, прокурордар, комиссиялар быһаарар куластаах чилиэннэрэ.

Сокуон 30 ыстатыйатын 9 чааһынан кэтээн көрөөччүлэр бырааптара: быыбардааччылар испиһэктэрин билсэр, куластааһын буолар помещениетыгар сылдьар, бюллетеннары биэриини кэтээн көрөр, куластааһын сириттэн тас сиргэ куластаттарга баар буолар, испиһэктэ кирибит дьон, бэриллит биоллетень, погашеннай бюллетеннар ахсааннарын аабыыны, куолаас аабытын, куластааһын түмүгүн таһаарар боротокуол туолуутун кэтээн көрөр, учаастактаабы комиссия председателигэр куластааһын тэрээһинигэр этиллэри, бэлиэтээһиннэри этэр бырааптаах, куластааһын түмүгүн туһунан боротокуолу билсэр, боротокуол бигэргэммит куопсуйатын ылар, бэйэтин аатын-суолун уонна кинини боломуочуйалаабыт кандидат, быыбар холбоһугун аатын-суолун ыйар түөскэ знак кэтэр бырааптаах, комиссия дьайыыларыгар (эбэтэр дьайыыга суоһун) үрдүкү быыбар комиссиятыгар, РФ субъектын, РФ быыбарын комиссиятыгар, эбэтэр суукка үгсэр бырааптаах, куолаһы тустаах комиссиянан хаттаан аабыыга кэтээн көрөр бырааптаах.

Бу Сокуон 30 ыстатыйатын 10 чааһынан кэтээн көрөөччүгэр (наблюдательгэ) бобуллар: быыбардааччыларга бюллетень биэри, быыбардааччы онугар подпись туруору, быыбардааччы көрдөһүүтүнэн бюллетени ылары, быыбардааччы онугар бюллетень толорору, куластааһын кистэлэнч кээр дьайыылары онорору, куолаас аабытыгар быһаччы кытыыны, комиссия үлэтигэр мэхэйдири дьайыылары, быыбардааччылар ортолоругар агитациыны ытара, тустаах комиссиялар быһаарыы ылалларыгар кытыы.

Сокуон ирдэбиллэрин билии сокуону кэһини таһаарбат. Сокуон тутуһулуохтаах, сокуону билбэт буолуу эһиэтинэстэн босхолообот. Хас биридии быыбар хампаанньатын кытыылааҕа бэйэтин бырааптарын эрэ буолбакка, сокуон хааччахтары, бобууларын эмиэ билэхтээх.

Быыбар буолара кыра бириэмэ хаала, быыбар түмүгүн быыбардааччы эрэ куолаһа быһаарар, онон улууспутугар буолар быыбардар бары кыттааччыларыгар сокуону туһунан сөптөөхтүк уонна сизэрдэхтик, сокуон кэһиниэ суох быыбар ааһарыгар баарабын.

Г.Н. ОХЛОПКОВА,
Нам оройуонун прокурорун
солбуйааччы, юстиция советнига

Спорт – дьулуур, спорт – тулуур

КӨЙ САЛГЫННА ДУОҕУҔА СҮҮРДҮЛЭР

Ааспыт субуотаҕа Нам селотун стадионугар Ил Түмэн народнай депутата, СР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Нам улуунун Бочуоттаах гражданина Н.С. Тимофеев бириһингэр чэпчики атлетикаҕа күһүнүгү кросс аһаҕас күрэхтэһиитэ буолан ааста. Кросска биһиги улууспут нэһиликтэригэр, Тааттадан, Уус-Алдантан, Чурапчыттан, ХИФУ-тан, Дьокуускай куорат 4-с №-дээх оҕо спортнай оскуолатыттан — уопсайа 71 спортсмен кытынна. Кросс кыттааччыларын «Нам улууһа» МТ баһылыгы солбуйааччы И.И. Сивцева, Нам улуунун спорка уонна физическэй култуураҕа управлениетын начальнига П.Г. Иванов, Нам улуунун республикатааҕы оҕо спортнай оскуолатын директора С.П. Ядрихинская эҕэрдэлээтилэр, хас биридди спортсменна ситиһини баҕардылар.

Бу күн олус үчүгэй күннээх күн буолан күрэхтэһии сэргэхтик ааста. Ол курдук 2001-2002 с.т. кыргыттарга 500 м. Намылова Женя (Нам 1 №-дээх оск.) барыларыттан инники тахсан бастаата. 1000 м. Петрова Вика (Нам 2 №-дээх оск.) үрүн көмүс призера буолла. Уолаттарга 1000 м. Готовцев Айтал (Нам 2 №-дээх оск.) – 1 миэстэ, Бочкарев Радик (НУТ) – 2 миэстэ, Тимофеев Владик (Хамаҕатта орто оск.) – 3 миэстэ буоллулар. 2000 м. Сивцев Дьулус (Нам 2 №-дээх оск.) – 2 миэстэ, Петров Антон (Хамаҕатта орто оск.) – 3 миэстэ табыстылар.

1999-2000 с.т. кыргыттарга 1000 м. сүүрүүгэ Трофимова Айталы (Нам 1 №-дээх оск.) чемпионнаата, Рожина Дарина (Нам 1 №-дээх оск.) үрүн көмүс мэтээл призер уонна Ли Катя (Нам 2 №-дээх оск.) боруонса мэтээл призера буоллулар. Уолаттарга 3000 м. Дмитриев Миша (Хамаҕатта орто оск.) бастыры ситистэ.

Дьахталларга 1000 м. Игнатьева Таяна (Үөдэй) – 2, Петрова Марина – 3 (Үөдэй) миэстэни ыллылар. Онтон 2000 м. Иванова Ролена (Нам) иккис миэстэ буолла. Эр дьонго 1000 м. Васильев Айсен (Нам) бастаата, Дьяконов Эдуард (Нам) үһүстээтэ.

Ветеран дьахталларга хомойуох иһин биһиги улуспуттан ким да кыттыбата. Манна 2000 м. сүүрүүгэ Тааттадан кэлбит Дордьева Валентина бастакы миэстэ буолла. Онтон ветеран эр дьонго Иванов Роман (Нам) – 1 миэстэ, Винокуров Афанасий (Нам) үһүс миэстэ буоллулар. Кыһайылаахтар уонна призердар грамотанан, мэтээлинэн уонна сыаналаах бириистэринэн наҕараадаланылар.

Биһиги улуспуттан Үөдэй, Таастаах, Хамаҕатта, Хатын-Арыы, Нам 1, 2 №-дээх оскуолаларыттан, Нам улуунун гимназиятыттан үөрэнээччилэр уонна улахан дьон кытыннылар. Мантан атын нэһиликтэртэн кэлэн кыттыбатахтара олус хомолтолоох дьон тэрийээччилэр бэлиэтээтилэр. Тэрийэр хамыһына күүс-көмө буоллуттары бары предпринимателлэргэ, тэрилтэлэргэ улахан махталларын тиэрдэллэр.

С. АРГУНОВ

Хайдах олорбут, ыаллар?

Самаан сайын куйаас күннэрэ бүтэн, сайынны түбүктэр үмүрүйэн, былааннамыт үлэлэр хайдах туюх баран иһэллэрин билсэ Хамаҕатта нэһилиэтин олохтоох дьаһалтатыгар тийэн, баһылык И.Н. Максимова кытта кылгастык кэпсэттим:

- Иван Николаевич, нэһилиэти тупсарыга сайын туюх үлэ барда?

- Былырын 6-с спортнай оонньууларынан сибээстээн сүрдээх элбэх үлэ барбыта. Ол тэтиммитин ыһыктыбакка нэһилиэкпит ыраас, үчүгэй көстүүлээх буоларыгар салгы үлэлээтибит. Ол курдук, 2 палисадник сакаастаан онотторбуппут. Ону сварщик идэлээх П.Р. Макаров иһэрдэн холбоон трасса кытыгытыгар икки сиргэ туруорда. Манна ыччаты кытта үлэҕэ специалист К.Ф. Петров үлэстэ. Онно анаан саас эрдэтэн пенсионер, ОДКХ оператора В.Е. Громова дуогабар быһыгынан сибэкки расадалаан, көрөн-истэн, ордон биэрдэ. Бу сүүһүнэн сибэкини волонтер оҕолор 3 сезон устата көрдүлөр-харайдылар, иннэ гынан күөх сайынна силигили ситэн дьону үөрдөр кэрэ көстүү буолла. Волонтердары орто оскуола учууталлара Е.А. Заболоцкая, Н.А. Николаева, А.И. Павлова салайан үлэлэттилэр. Бу оҕолор сайынны быһа дэриэбинэ ыраас буолуутун хааччыйдылар. Дьон мустар сирдэрин: парканы, сөгүөлүү сирин эмиэ ыраастаатылар. Көҕөрдүү үлэтигэр водовоз массыына суопшара И.В. Протопопов уунан хааччыйыга олус чуолкайдык, эпизитинистээхтик сыһыаннаһар.

- Отгон общественность кыттыга хайдаҕый?

- Ырааһырды үлэтэ түөлбөлэринэн барар, күһүн-саас субботника тахсыы тэриллэр. «Сайдам» түөлбө олохтоохторо Т.Н. Охлопков-Соттой памятникын таһыгар сыл аайы сибэкки үүннэрэллэр, мас олордоллор. О.И. Новгородова оҕолорун, сиэннэрин кытта дьиилэрин тас өтүгүр мас арааһын ордон, сибэкинин кизэргэтин кыра сквери бэйэлэрин күүстэринэн оҕордулар.

Саастаах дьон «Күбэй» түмсүүтэ «Кэскил» балажан таһыгар сибэкки үүннэрэр үтө үгэстээх. Түөлбөлөр саҕа палисаднигы кырааскалыырга кыттыбыттар. Ити курдук, араас үлэҕэ түөлбө салайааччылары дьону көбүлүүллэр, кинилэргэ өрүү тирээрибит, онон махталбыт улахан.

- Тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар туюх сага баарый?

- Е.М. Шапошников аатынан орто оскуола үлэтэ хайдах быһаарыллан эрэр?

- Оскуола дьээтэ хаарбах туруктаах буолан сабыллыбыта. Онор саҕа үөрэх дьылыгар хас да объектын үөрэнэргэ күһэлэнилэр: оскуола мастерскойгар, остолобуой аҕарыгар, музыкальнай оскуола уонна спортнай комплекса.

БАҞЫЛЫК БЫЛААННАРЫТТАН

Атырдьах ыйын 22 күнүгэр үөрэх министрэ Ф.Г. Габышева тахса сылдьан балаһыанньаны билсэн барбыта. Саҕа оскуола бырайыгар депутаттарбыт А.И. Еремеев, Н.И. Румянцев күүскэ ылсан үлэлэнэ сылдьаллар. Кураторбыт А.Б. Винокурова эмиэ кэскиллээх үлэлэригэр сүбэ-ама, көмө-тирэх буолар. В.С. Ващенко салайааччылаах «Туйгун» ООО оскуола проегин оноро сылдьар. Билинни туругуна 700 тыһыынчага изыска-тельскай үлэҕэ, топосъемкаҕа дуогабар түһэрсэн үлэ барда. Нулевой проегин сағалабыттар, балажан ыйын 10 күнүгэр дьэри госсэспертзаға биэриэхтээхтэр. Депутаттар А.И. Еремеев, Н.И. Румянцев инвестиционнай бюджетка киллэрэр туһуттан правительство таһымгар туруорсан үлэни ыкта сылдьаллар.

- Өссө туюх кэскиллээх былааннар баалларый?

- Нэһилиэк иһинээҕи суоллары оноруу үлэтэ күүтэр. Барыта 35 суол баар. Уулуссалары онорор, өрөмүөнүүр туһуттан паспорттаһын үлэтэ сағаламмыта. Быһылгы сылга мөлүйүүн икки сүүс тыһыынча суумаҕа суол өрөмүөнэ ыһыллыаҕа. Ону таһынан 2 памятникыт (Аҕа дойду Улуу сэриитигэр кыттыбыттарга уонна М.И. Жирковка аналаах) палисадниктары сағардыы буолуохтаах.

Ити курдук, Хамаҕатта нэһилиэтин баһылыга Иван Николаевич Максимов дьон-сэргэ олохун уйгута тупсарыгар, нэһилиэк социальнай-экономическай олоғо сайдарыгар ылсыбыт үлэтигэр сүрүннэри билһиннэрдэ. Киһиэхэ таһаарылаах үлэни уонна үтө түмүктэри бағаран туран кэпсэтибитин түмүктээтибит.

М.Г. ВИНОКУРОВА, Хамағатта

Киэн туттар дьоммут — биһир дойдуга хайтарбыт

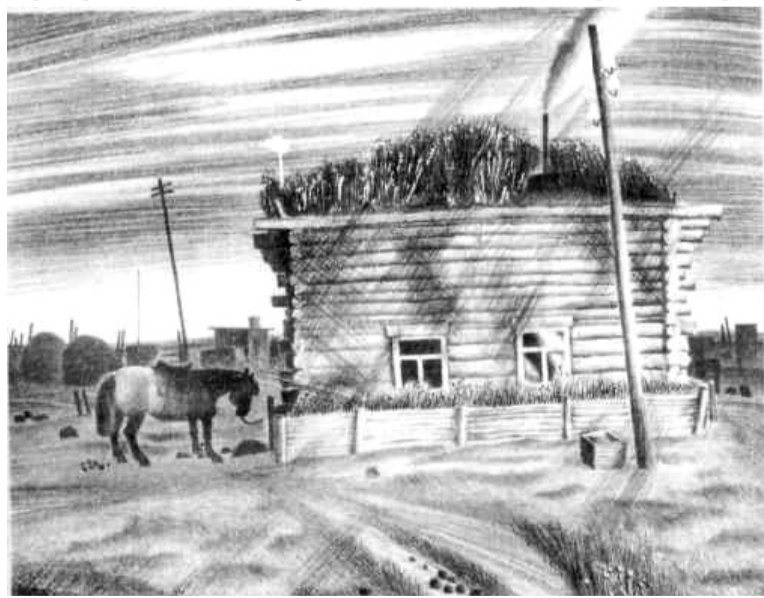
Балажан ыйын 15 күнүгэр СР художественнай музейыгар 4 часан РФ Худуоһунньуктарынын сойууһун чилиэнэ, график Алексей Егорович Евстафьев төрөөбүтэ 60 саһын көрсө «Графика – вечное сопротивление материала...» диэн быыстапкага аһыллар.

Алексей Егорович Евстафьев, РФ Худуоһунньуктарынын сойууһун чилиэнэ, Саха сирин кэрэ айылҕатын, үлэһит дьонун-сэргэтин хоһуйар график худуоһунньук быһыгынан киэнник биллэр. Төрөөбүт-үөскэбит Намын сирэ — кини айар үлэтин сүрүн алыба, ийиһитэ буолбута.

Алексей Егорович 1955 сыллаахха балажан ыйын 2 күнүгэр Аппааныга элбэх оҕолоох, сылгыһыт дьээтэ кэргэнигэр үһүс оҕонон күн сирин көрбүтэ. Төрөппүттэрэ Пелагея Николаевна уонна Егор Алексеевич колхоз тутаах үлэһиттэрэ этэ. Ийэтэ Пелагея Николаевна ахтыгыттан (1999 с. суруллубут А.Е. Евстафьев айар үлэтин туһунан студент чинчийбит үлэтигэр быһа тарды): «Алексей мин 8 оҕолоохпугун үһүс оҕом, кыра эрдэһинэ наар уруһуйдуур идэлээх. Кыратыттан ыалдьар буолан, наар тэлгэһитин аттыгар олорон, үксүн тыаҕа баран уруһуйдаан кэлэр этэ. Сытыары-сымнаҕас майгылаах. Бу төрөөбүт олбуорун, оҕолору уруһуйдуурун сөбүлүүр этэ. Дьээтин таһыгар баар сарайга сайыннын олорон онно дьарыктанар, уруһуйдуур, хонор этэ. Ол иһин уруһуйдарыгар үксүн саха атын, оҕону, сылгыһыттары уруһуйдуур дии саныбын.

Төрөппүтүгэр уустар бааллар».

Төрөөбүт түөлбөгө, сирэ-буора, нэлэгэр, ыраас, налыы сирэ айымнытыгар саҕа көрүүнү сахпыта. Эдэр саһыгар Эллэй Сивцев (1928-1994 сс.) Саха сирин аатырбыт уонна аатырдыбыт график-художник кытта билсибитэ. Эллэй Сивцев үлэлэригэр иитиллэн, кини үлэтин

көрөн буспуга-хаппыта, худуоһунньук буолан тахсарыгар сүдү күүһү, идэтин таларыгар улахан оруолу оонньообута. Кыра эрдэһиттэн худуоһунньук буолар санаата тардан, Намнааҕы педагогическай училищегэ киһэрэн үөрэммитэ. Үөрэнэр сылларыгар биллиилээх живописец Артур Васильевтыын,

график Елизавета Третьяковалыын биһиргэ үөрэммиттэрэ, үөрэжин бүтэрэн Е. Ярославская аатынан краеведческай музейга худуоһунньугунан үлэлээн, 1979 с. Москватааҕы В. Суриков аатынан государственнай художественнай институт, «станковой графика» идэтигэр үөрэнэ кирибитэ. Академиктар Б. Пономарев,

улуустарыгар сылдьан, сирин-дойдутун, дьонун-сэргэтин үөрэтэн баран «Рыбакки Индигирки» диэн темага онорбута. Бу айымныыта үгүс россиякай таһымнаах быыстапкаларга кыттан киэн сэнээриини ылбыта.

1985 с. Дьокуускайдааҕы художественнай училищегэ преподавателэ уонна ыһырыллан үлэлээбитэ. Ол сылларга творческай даачаларга үлэлээн элбэх биллэр сериялары онортообута.

Онортообут үлэлэрэ: «Оҕо саһым. Төрөөбүт дойдум» (1986) «Валерия Васильев» (1988), «Намын көстүүтэ» литография курдук уустук графика үлэлэри онортоон искусствонны биһирээччилэр иннилэригэр таһаарбыта. 1980 сыллартан акварельнай живописька худуоһунньук быһыгынан киэн уонна улахан талааннааһын өссө төгүл көрдөрбүтэ.

Алексей Егорович акварельнай үлэлэрэ көрөөччү сэнээриитин ылаллар, ол курдук үлэлэригэр салҕын ырааһын, киэҥин-куоҕун, өҥ дьүөрэлээһинтэ күүстээгин сатабыллаахтык көрдөрбүтэ, ол курдук акварельга үлэлэрэ: «Ваня», «Саас» (1990); «Сайын», «Сылгыһыт», «Үрүн түүн», «Ийэ сир», «Сайылык» (1996); «Дьүөгэлиилэр» (1996); «Кыһынны көстүү», «Дьол» (1997).

улуустарыгар сылдьан, сирин-дойдутун, дьонун-сэргэтин үөрэтэн баран «Рыбакки Индигирки» диэн темага онорбута. Бу айымныыта үгүс россиякай таһымнаах быыстапкаларга кыттан киэн сэнээриини ылбыта.

1985 с. Дьокуускайдааҕы художественнай училищегэ преподавателэ уонна ыһырыллан үлэлээбитэ. Ол сылларга творческай даачаларга үлэлээн элбэх биллэр сериялары онортообута.

Онортообут үлэлэрэ: «Оҕо саһым. Төрөөбүт дойдум» (1986) «Валерия Васильев» (1988), «Намын көстүүтэ» литография курдук уустук графика үлэлэри онортоон искусствонны биһирээччилэр иннилэригэр таһаарбыта. 1980 сыллартан акварельнай живописька худуоһунньук быһыгынан киэн уонна улахан талааннааһын өссө төгүл көрдөрбүтэ.

Алексей Егорович акварельнай үлэлэрэ көрөөччү сэнээриитин ылаллар, ол курдук үлэлэригэр салҕын ырааһын, киэҥин-куоҕун, өҥ дьүөрэлээһинтэ күүстээгин сатабыллаахтык көрдөрбүтэ, ол курдук акварельга үлэлэрэ: «Ваня», «Саас» (1990); «Сайын», «Сылгыһыт», «Үрүн түүн», «Ийэ сир», «Сайылык» (1996); «Дьүөгэлиилэр» (1996); «Кыһынны көстүү», «Дьол» (1997).

90-с сыллар акварель-

най этюдтарыгар көстөрүүнү, чараас, салҕын тэнэ ууруллубут кырааска сир нуурун, туманы батыһа суруллан чуумпуну, наскылы, олобу ырыналалан көрүүнү, соғотохсуйууну көрдөрөр «Күһүн» (2005); «Биз» (2002); «Үрүн түүн» (2004); «Туман» (2006). Саҕа үйэ бириэмэтэ, эпическай хартыына, символика, ассоциативнай тылынан көрдөрүү бириэмэтэ худуоһунньук үлэтигэр көстөр.

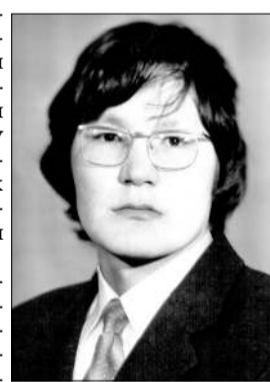
Уруһуй күүстээх оруола худуоһунньук хас биридди үлэтигэр улахан оруолу ылара көстөр, олобу кэтээн көрүү, ахтылар, саҕа айылар үлэтин тухары ситимнээр курдуктар. Худуоһунньук үлэтэ туспа поэзия.

Алексей Егорович кэрэ көстүүнү үйэтигэр улахан талааннаах худуоһунньук, учуутал этэ, үгүс эдэр дьону кэрэ эйгэтигэр уһуйбута.

Д.М. РОМАНОВА, НПК ойуулуур-дьюһуннүүр искусство методикатын учуутала, РФ орто үөрэхтэһинин Бочуоттаах үлэһитэ, Учууталлар учууталлара

Быыстапка СР художественнай музейин быыстапкалыы саалатыгар, Дьокуускай к., Киров ул. 12, 2 этээһингэр (Комдрагметалл дьээтигэр) туруоҕа.

КЭРЭНИ ҮЙЭТИТЭР ТАЛААН

най этюдтарыгар көстөрүүнү, чараас, салҕын тэнэ ууруллубут кырааска сир нуурун, туманы батыһа суруллан чуумпуну, наскылы, олобу ырыналалан көрүүнү, соғотохсуйууну көрдөрөр «Күһүн» (2005); «Биз» (2002); «Үрүн түүн» (2004); «Туман» (2006). Саҕа үйэ бириэмэтэ, эпическай хартыына, символика, ассоциативнай тылынан көрдөрүү бириэмэтэ худуоһунньук үлэтигэр көстөр.

Уруһуй күүстээх оруола худуоһунньук хас биридди үлэтигэр улахан оруолу ылара көстөр, олобу кэтээн көрүү, ахтылар, саҕа айылар үлэтин тухары ситимнээр курдуктар. Худуоһунньук үлэтэ туспа поэзия.

Алексей Егорович кэрэ көстүүнү үйэтигэр улахан талааннаах худуоһунньук, учуутал этэ, үгүс эдэр дьону кэрэ эйгэтигэр уһуйбута.

Д.М. РОМАНОВА, НПК ойуулуур-дьюһуннүүр искусство методикатын учуутала, РФ орто үөрэхтэһинин Бочуоттаах үлэһитэ, Учууталлар учууталлара

Быыстапка СР художественнай музейин быыстапкалыы саалатыгар, Дьокуускай к., Киров ул. 12, 2 этээһингэр (Комдрагметалл дьээтигэр) туруоҕа.

Саха Өрөспүүбүлүкэтин үөрэҕин үлэһиттэрин Атыр-дах ыйынааҕы пленарнай муннааҕар Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэнин Бэрэссэдээтэлэ А.Н.Жирков тыл этиитэ:

Оскуола иннинээҕи үөрэхтэ-нин үлэһиттэрэ уонтан таҕса сыл кэнниттэн өрөспүүбүлүкэбит киин куоратыгар эмиэ мустан, бүгүнгү муннаахха кыттыны ыллалара олус үчүгэй. Бу эйгэҕэ кыһарыйар кыһалҕалары, боп-пуруостары бары да билэбит. Ол элбээн, улаатан иһэллэриттэн буолбакка, кэлинҕи сылларга бу эйгэҕэ государство, былаас өттүттэн болҕомто улааппытынан эмиэ быһаарыллар. Киһи личность, тус киһи буолуутун төрдө студеныр кэмизер, онообор оскуолаҕа да үөрэнэр сылларыгар буолбакка, быдан кыра эрдэбиттэн – төрүүбүттэн

ур уода. көрүллэрэ. 1998 сылга диэри оннук этэ. Ити куһаҕана суох быһаарыы этэ эрээри, ол түмүгэр өрөспүүбүлүкэ оҕо тэр-рилтэлэрин тутууну бюджеттан үбүлүүрүн тохтоппута. Балай да өр көм устатыгар. Оҕо садтарын государство тутуохтааҕын дыэ өйдөөн эрдэхпитинэ, муниципалитет тиһигэ үөдүйн, аны эпипетинэс сорҕото муниципальнай тэриллелилэргэ сүктэриллибитэ. Ол түмүгэр, 90-с - 2010-с сылларга оҕо үөрэҕин тэрилтэлэрин тутуу өрөспүүбүлүкэ үр-дүнэн олох аҕыйах барыт уонна, иккиһинэн, сүүрүннэн дыоҕус мас оҕо саадтара тутуллубуттар. Манньык быһыы-майгы салҕанан барара хайдах да саатамат этэ. Онон бүгүн биһиги үгүс сыллар усталарыгар мунньуллубут улахан проблеманы кытта сүүс сүүспүгүнэн харсыстыбыт. Би-

сыһыаннаах.

Бастаган туран – үөрэтии уонна иитии тылын туһунан. ФГҮӨС дүүллээһинигэ уонна туттууга киллэриигэ сорохтор тыл үөрэх ис хоһоонугар кири-сиэн сөп диэтилэр. Ити сыһа санаа. Тыл – үөрэх сүрүн чааһа, тутуох өрүтэ буолбакка, төрүтэ, тирэҕэ буолар. Өскөтүн тылы үөрэх, үөрэтии, иитии тылын сүрүн чааһын, тутуох өрүтүн быһыытынан көрдөхпүтүнэ, ити сүрүн өрүт уларыыар түгэнигэр тыл төрүт суолталаах өйдөбүлүн сүтэриэхпитин сөп. Бүгүн хас да киһи ити туһунан үрдүттэн да буоллар, улаханньык айманан этти-лэр. Тыл – үөрэх сүрүн өрүтэ буолбакка, төрүтэ буоларын, тыл – тус киһи сайдар тирэҕэ буоларын өссө төгүл хатылыыбын.

Иккиһинэн, билигин оскуола уонна оҕо саадын ик-

Ханнык баҕарар чин туруктаах государство тутулуга, бэйэтин норуотуттан тутулуктаах. Норуота чөл туруктаах, государство тутулун өрө тутар, государство чэчири сайдарын туһугар, туох баар билиитин-көрүүтүн биэрэн туран үлэһиттэр буоллаҕына, манньык государство чин туруктаах буолара биллэр.

ларын онорон, оҕолор интэриэ-стэринэн түмсүүлэри тэрийэн, ол курдук эдэр: парламентарийдар, артыыстар, корреспондентар, тележурналистар, телеоператордар, мультиплика-тордар, иистэньэннэр, модельердар, столыярдар, кулинар-дар у.д.а. түмсүүлэр тэриллэн сүрдээх таһаарылаахтык үлэ-лээн кэлбиттэрэ. Бу «Эркээйи»

Оҕо тэрилтэтин туһунан санаалар...

Оттон государство эрэллээх киһитэ, патриот буолан тах-сарыгар, оҕо кыра эрдэбиттэн иитиллэн тахсар.

Бүгүнгү оҕо – сарсынҕы сырдкы олоҕу түстэхэр киһи. Ол иһин саҕа эдэр советский государство олохтоммутун кэн-нэ, оҕо тэрилтэтин тэрийэргэ үлэ ыһпыта. 1918 сыллаахха оҕолор интэриэстэринэн юннатскай, лесничество у.д.а. түмсүүлэр тэриллэн оҕолору киэнник хабаһа, туһалаах дьаһаланаһа дьарыктаналларыгар кыах биэрбитэ. Оттон 1922 сыллаахха Бүтүн Советский союзтааҕы пионерский тэрил-тэ биһиги уллу сирдьиппит В.И. Ленин аатын сүгэн 70-ча сыл, бүтүн Советский Союз үр-дүнэн, биер дыэ кэргэн оҕо-лорун курдук итиллэн, араас омук оҕолоро добордоһон эй-лээхтик олорон кэлбиппит. Ол да түмүгэр көстүбүтэ, со-ветский норуокка алдьархай суоһаабытыгар, Аҕа дойду сэриитигэр бүтүн советский норуот сомоволоһон адыр-хай фашистский Германия утары биер киһилии турунан, охсуһан кыайыны ситиспит-терин.Төһөлөөх кырачаан пи-онердар, комсомолецтар Ийэ дойдularын көмүскээн сырдкы тыһунарын толук уурбуттарай, ити барыта Ийэ дойдуну тап-тыртыан, эйэлээх олоҕу хары-стыртыан, дынгнээх Ийэ дойду патриота буолан иитиллэн тах-сыбыттарыттан буолар. Биһиги билигин эйэлээх олоҕо оло-рор дьон киһилэр сырдкы ыраас олохторун толук ууран эйэлээх олоҕу олохтообуттарыгар ту-лахдыбат улахан изстээхпит.

1992 сыл тохсонньо ыйга Саха республикатын Оҕо тэрилтэтин Сэбиэтин (предсе-датель Н.А. Барашкова уонна тутаах специалист Т.М. Ильина) көүлээһининэн «Океан» лааҕырга 340 оҕо уонна улахан дьон мустан, оҕо бэйэтин ому-гун культууратын, сиэрин-туо-мун билэн, атын омук культу-ратын кытта алтыһан, харда-рыта ытыктаһан, добордоһон төрөөбүт Саха тын республи-катын сайыннарар, дынгнээх хаһаайын буолан уһуйуллан тахсарыгар аналаах «Эркэ-эйи» программа онгоһуллубута.

Киһи кэрэхсиирэ, сэ-нээрэрэ баар, бу программа онгоһуллуутугар Саха сири-н учуоһайдара, психологтара ба-һылыр, көһүлүүр оруолу ыл-быттар, ол курдук А.П. Око-нешникова, М.Д. Гермогенова у.д.а.

Ол сыллардааҕы Сахабыт сири-н президенигэр М.Е. Нико-лаевка. Киһи Саха сири-н инни-ки кэскилэ - оҕолор буолалла-рын өтө билэн, өйдөөн, киһилэр дьоһуннаах киһи быһыытынан итиллэн тахсалларыгар ула-хан суолта ууран, бу улахан хамаанданы үбүлээн,«Океан» лааҕырга ыһтан, 20-чэ хонукка үлэлэтэн, «Эркээйи» програм-маны онготторон, оҕо тэрилтэ-лэрин хамсааһына олоххо ки-ррэгигэр күүс-көмө буолбутугар махтанабыт.

Саха сири-н бары муннукта-рыгар бу «Эркээйи» программа иһинэн бэйэлэрин программа-

программа 20-чэ сыл тухары таһаарылаахтык үлэлээн, билигин республикаҕа биллэр-көстөр үлэлээх эдэр ыччаты элбэҕи ааттыахха сөп. Ол кур-дук, «Харах далайгар» бизрии ыһтааччыта Георгий Белоусов, «Көрдүгүт ини, иһитигит ини», диэн телевидение передача-лаах Александр Лукин, Евгений Охлопков Саха сиригэр биер биллэр режиссер буолан иһэн олохтон эрдэ барда, Юрий Око-нешников тележурналист, бу оҕолор курдук элбэҕи ааттыы туруохха сөп, киһилэр Нам-нааҕы оҕо эйгэтин «Саһарҕа» телестудия, «Эдэр артыыстар» түмсүүлэрин иһинэн иитиллэн тахсыбыт оҕолор.

Бу «Эркээйи» программа сүрдээх дириг ис хоһоонноох, сиһистээх, мугуктаах, оҕо сай-дар инники кэскилигэр сиһилии ырытан туһанаһа, Саха сирэ чэчири сайдарыгар улахан акылааты ууран аналаах.

«Харах далайгар» бизрии-гэ Геннадий Охлопков «Бу «Эркэ-эйи» программа, агардас саха оҕолоругар анаммыт, ол иһин суолтата түстэ», диэн этиитэ өйдөмтө. Мин санаабыр «Эркэ-эйи» программаны сиһилии ди-ринник билсибэтэбиттэн итин-ник өйдөбүл таһыстаҕа буолуо. Биһиги бу «Эркээйи» програм-манан 20-чэ сыл үлэлээн кэлбит дьон, оҕо иитиитигэр, инники кэскилигэр, бары омук оҕоло-ро дьолоохтук олороллорулар, Саха сирин дынгнээх хаһа-йына, эрэллээх ыччата буола улааталларыгар анаммыт про-грамма диэн санабыт. Онон инникигин Геннадий Охлопков Саха республикатын оҕолорун тэрилтэлэрин хамсааһынын лидери быһыытынан, бу «Эркэ-эйи» программаны диригиник сиһилии үөрэтиэн наада этэ. Киһи саха эдэр ыччатын сиэр-килэтэ, киһиэхэ тэгннэллэр биһиги оҕолорбут.

Уонна мин санаабыр, бу «Дьулуур» диэн аат Саха рес-публикатын оҕолорун хамсаа-һынын салайарга аналаах буоллаҕына, сөп түбэспэт. Бу кыраҕас өйдөбүллээх аат, биер эмит спортивной оҕо түмсүүтэ ыһыан чопчу инники сылын-соруун туруорунарга ыһыны-ан, дьулуһуон сөп.

Оттон оҕо тэрилтэте - Са-ха республикатын, ийэ дой-дутун таптыр, бары өттүнэн киэн билиилээх-көрүүлээх, чөл олохтоох, үрдүк куль-туралаах, сайаҕас майгыла-ах, кырдыаҕас-кыаммакка өйбүл буолар киһини иитэн таһаарарга аналаах тэрилтэ, онон оно сөптөөх, дириг ис хо-һоонноох аат-суол ыһыһылы-ахтаах дии санабыын, бэйэтэ тус сокуоннаах, атрибутикала-ах, символикалаах.

Инникигин биһиги респу-бликабыт кэскиллээх буоларын туһугар телестудия, хаһыат нө-нүө оҕо тэрилтэлэрин туһунан кэспэтии, санаа атастаһыта бара турара буоллар, биһиги инникилээх эбиһит диэн бигэ эрэллээх оҕо эбиһит.

З.А. ТИХОНОВА, РФ үтүөлээх учуутала, РФ журналистарын союһун чилиэнэ, Нам сэл.

Оскуола иннинээҕи үөрэх сайыннын

саҕаланарын, кы-ра киһи тулатын кэ-рэхсиир буолуобуттан Киһитиитин олуға ууруллаларын өйдөөн эр-эбит. Ону аан дойдуга да, Россияҕа да, өрөспүү-бүлүкэбитигэр да үгүстэр өйдүүлэр. Ол биһиэхэ бары биер сүбөһөн бы-һаарыахтаах кыһалҕа-лаах боппуруостарыт туһунан кистээбэккэ аһаҕастык этинэрбити-гэр кыах биэрэр.

Саха Өрөспүүбүлү-кэтэ 100 тыһыынча нэ-һилиэнньэҕэ оҕотун ах-саанын көрдөрүүтүнэн Российской Федерация көрдөрүүтүнэн хаалаан иһэр. Биһиги ити демография онхойун хайдах эрэ туораабыш-пыт эрээри 100 тыһыынча киһи-эхэ тиксэр оҕо ахсаанынан Рос-сийский Федерацияттан лапта хаалаан иһэбит. Манан сибээстээн биер түгэни бэлиэтиэхпин баҕа-рабын. Билигин 90-с сылларга, төрүөх түһэ сылдыбыт кэмизер, төрөөбүт дьон төрүүр-ууһуур саастарын ситтилер. Онон бу чугастааҕы кэмгэ үтүө түмүккэ эрэнэр уустуктардаах.

Онуоха 2005 сылтан ыла 10 сыл устатыгар 1 иитээччигэ сүктэриллэр ноѳорууска көрдөрүүтэ уларытыбатах – 1 иитээч-чигэ ортотунан 11 оҕо.

Өрөспүүбүлүкэ иһигэр көһүү үксээтэ. Тыа дьыно сүүрүннэн ку-оракка көһөр. Иккиһинэн, куорат нэһилиэнньэтин ахсаана тыа сири-н нэһилиэнньэттэн быһа холоон икки төгүлүнэн элбэҕэ чакчы баар көстүү. Усүһүнэн, улахан куорат чугас эргинигэр олорор дьон бастакы оҕолорун бөдөн медицина тэрилтэригэр төрүү сатыһылар. Ону статисти-ка, биллэн турар, куоракка кил-лэрэн иһэр.

Аны 1-тэн 6-гар диэри саас-таах оҕолор детсадынан хаач-чылыһыларын туһунан.

1000 оҕо оҕо ааһан таһаардакка, биһиги көрдөрүүбүт, аасыт сылларга тэгнээтэххэ, олус бы-тааннык үрдүүр. Бу хайысхаҕа бэлиэтаммит урукку көрдөрүү-нү ситиһэ иликпит. Бу үчүгэйэ суох статистика. Онон өрөспүү-бүлүкэбит правительствота да, парламена да инникигин биллэр-көстөөх түмүктээх быһаарыы ыһыллалара күүтүллэр.

Ордук 90-с сыллар саҕа-ланыйларыгар оҕо саадтарын тутуу үлэтэ тохтообута. Ол са-ҕана дыэ кэргэни өйүүр ту-һунан у.д.а. куһаҕана суох быһаарыылар ыһыһыла сыл-дыбыттарынын өйдүүр буолуох-тааххыт. Ол ғына баран, оч-чолорго оҕо саада социализм хаалыннан көстүүтүн курдук көрүллэр буолбута, утары туру-оран, ордук улахан суолта дыэ кэргэн итигиитигэр ууруллубута. Оҕолорун дыэ усулуобуйа-тыгар иитэр ыалга араас толу-

ки ардыларыгар бэ-лэмнээһин, үөрэтии, үөрэх тиһигэр биллэр араастаһыы баара ки-стэл буолбатах. Би-лигин ол арыты, сөп түбэһиспэт буолууну туоратыыга дьаһал-лар ыһыһыллаллар. Онуоха үгүс оскуола иннинээҕи үөрэх тэ-рилтэлэрэ элбэх ха-йысхаҕа инники күөн-нэ иһэллэрэ баар суол. Оскуола иннинээҕи үөрэх тэрилтэтиттэн тахсар оҕолор со-роҕор түбэспит оскуо-лаларын таһымыгар түһэргэ күһэллэллэр. Манна ону оҕо үөрэ-

ҕин тэрилтэтин үчүгэй үлэтин курдук көрөбүт да, ол оҕо бала-һыанньатын чэпчэппэт. Оҕо, төһө да үчүгэй бөлэмнээҕин иһин, оскуола киһини ылар кыаҕа суоһун өйдөбөт. Бу кыһалҕалары бы-һаарыахтаах наада. Иһигэр кириэн истэххэ, кэгээн, диригээн иһэр.

Үөрэтии уонна иитии ты-лын киллэрэн туран, Василий Сергеевич сөпкө бэлиэтээтэ, детсадка оҕо төрөөбүт тыһынан үөрэнэр, иитиллэр Конституция-нан мэктиэлэммит быраабын сөбүгэр тутуһабыт диир. Ол эрэ-эри ити схема оскуолаҕа сал-гыы тутуһуллубат. Бу улахан кыһалҕа. Сотору кэмизэн Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр апробация быһыытынан киллэриллиэхтэ-эх үөрэх комплекстарын тэрий-эн ити проблеманы быһаарарга холоноу үчүгэйтэн буолбакка, куһаҕан олохтон тахсар. Оску-ола иннинээҕи үөрэх, төһө даҕа-нын дэҕиттэр билиини-көрүүнү биердэр, улаханньык уларыыт. Өскөтүн билигин биһиги оскуола – оҕо сада диэн биер юридиче-ский тэрилтэ ғына холбоотуохпу-туна, улахан уларыыыта суох биер уопсай салалталаах у.д.а. буолуохтара. Итинник судуругу-туллубут схемаҕа сэрэхтээхтик сыһыаннаһаргытыгар сүбэлиэм этэ.

Коллегаларым, биһиги дой-дубутугар атырдыах ыйынааҕы муннах буолла да үөрэх кэмэ саҕаламмытын барар. Өссө биер үөрэх сыла үүммүтүнэн эвэрдэлибин. Оскуола иннинээ-ҕи үөрэх тиһигэ идэлэрин толору баһылаабыт дынгнээх маастар-дар үөрүйэхтэригэр, билиилэ-ригэр тирэҕирэр, баай опытта-рын саһа, эдэр педагогической үлэһиттэргэ утумнаахтык тик-сэрэр бигэ ситимнээх үөрэтии, иитии кыһата буоллун. Оскуола иннинээҕи үөрэх тиһигэ оҕолор-бут, үүнэр көлүнэһит тускула-рын туһугар күүһүрэн, салгыы сайдарыгар баҕарабын. Бу үтүө кэскиллээх дьыала сүрүн оруола оскуола иннинээҕи үөрэх тэрил-тэтин үлэһиттэригэр, педагогта-рыгар сүктэриллэр. Барыгыты-гар ситиһиини баарабыт!

С. ДАНИЛОВА, Ил Түмэн пресс-сулдуспата

2015 сыл - Россияда литература сыла

«КЭРЭ ДЬОННОР КЭМЧИЛЭР ДАҒАНЫ»

Поэт дьон тух киһиний, кини дьонтон атына тугуй?

Кини күөрэгэй чыгычаах курдук, айылыра араас дыккылларын таба көрөн дууһата ытыыр. Күн тахсарын, сулус суулларын, саас кэлиитин уран тыл эгэлгэтинэн дьонго тиэрдэр. Куһаҕантан поэт кута-сүрэ уйадыа ытыыр, оттон үчүгэйи үйэтин тухары алгыыр. Көрүөхтэн үчүгэй күөх дуоллаах төрөөбүт-үөскээбит алааһа, кини ырыа тылыннаах дууһатыгар кистэнэ сылдьар.

Кыракый хоһугар олорон поэт өйүнэн-санаатынан Аан дойдуну анаарын таһынан, өссө Киэнг халлаан куйаарынан көтө дайар, оччоҕо поэт уустул умсулҕаныгар ылларан, аһырын-утуйарын умнан, дьон өйүн-санаатын бэйэтигэр тардар эриэккэс хоһооннору айар.

Поэт эппитэ мөлтөххө — олобун суолун ыйыа, үчүгэйгэ, үтүөҕэ тардыһар дьонго — ийэли алгыһа тийиэ, ол буолар кини дьоло, үлэтин түмүгэ, Сиргэ кэлбит анала.

Нам улууһугар олорор Анна Парникова — Сабарай Илгэ «Куйаас сайын» дьон кинигэтин ааҕан баран, поэзия — литература саамай үрдүк чыпчаала буоларын өссө төгүл итэҕэйдим. «Мин күһүнүм 12 эрэ строка-лаах кылгас хоһоон. Иккилли строкаҕа арааран аа-дьуо аахтаахха, ис хоһооно үчүгэй режиссер киһиэ устубутунуу хараххар илэ көстөн кэлэр.

Пушкин таптаабыт көмүс Күһүнэ сүрэхпиттэн силэс тардан үүннэ.

Икки үйэ хаар хайыҥын нөҥүө сандаарыйда Күһүн күннээх өңгө. Пушкин санныттан халтарыйбыт сэбирдэх

бу мин итии ытыспар иһийдэ... Ол өрдөөнү кэрэ Күһүн кута бүгүн мин күһүммүн уматта. Ол иһин дьолго тиксипиттии чуумпурдум, сүрэхпин иһилин.

Сабарай Илгэ хоһоонноругар табыллыбатах таптал баара сибикилэнэр. Кини тапталлаабын кыраабат-таныйбат, төттөрүтүн, ханна да сырыттын, туохха даҕаны түбэстин, өйө-санаата доворугар изэйдилэр, үтүөнү эрэ баҕарар. Былыр, таайыллыбатах тапталлаах ырыаһыттары олонгохоттары дьон, аһынан буолуо, «тоҕ чыгычаах ыллаабат, ачык чыгычаах ыллыыр» дьон ханалытан этэллэрэ үһү.

Эр дьонго анаммыт элбэх поэтессалар хоһооннорун аахтым ини, аахпатым ини. Сабарай Илгэ симик саха дыахтарын нарынтан нарын ийиитин аһара даҕаны итэҕэстиилээхтик хоһуйардыһуһуэр!

Эн көбөчүр атын сиэлигэр умса түһэн, хаайыт хараҕым уутун эмискэ тобу сүөкүөм. Эн күрдүккэ аспыт эргэрит кымныһың угун тарбаҕым төбөтүнэн аргый даҕайан ааһыам...

«Куйаас сайын» 1992 сылга бэчээттэммит, хомойуох иһин Сабарай Илгэ кэлинги үлэлэрин булбатым. Дьонно сааһырдахтарына үтүөнүмөкүнү араарар буолан, бу Орто дойдуга тоҕо, тугу ғынаары кэлбиттэрин эргитэ саныыллар. Киһини толкуйдатар хоһоонордоох Анна Парникова билигин тугу үлэлиир? Мин литературнай кириитик, сурыйааччы да буолбатабын, поэт японскый «хокку» ныманан таһаарылаахтык үлэлиэн сөптөүм. Чахчы Айылҕаттан айдарылаах Сабарай Илгэ билингини түһүлээх-тахсылаах кэмнэ санаатын түһэрбэккэ, көңүл санаалара ырыа чыгычаах буолан дайдынналар. Кэрэ дьүөгэтэ — Муза, дьэтиң таһынан ааһа барбакка, күүтүүлээх күндү ыалдыт буоллун дьон алгыаһың. Парниковалыы эттэххэ «кэрэ дьон кэмчилэр», харыстыах баара, талааннаах дьоммутуң!

Ангелина ДАНИЛОВА Нам с.

Үтүө киһи аата, үйэлэргэ умнуллубат

ОЛУС ТАПСАН, ӨЙДӨҥӨН ҮЛЭЛЭЭБИППИТ

(Сивцева Надежда Семеновна кэрэһинигэр — 65 сааһын көрсө)

Надежда Семеновна аан бастаан билсими 1980-85 сыллаларга этэ. Ол кэмнэ улууска общественноһу кытта үлэ партиянан өрө тутуллан, улахан болҕомто ууруллубут сыллаара этилэр. Надежда Семеновна ити кэмнэ Бөтүң нэһилигэр оскуолаҕа завучтуура уонна бу нэһилик общественноһун сэбиэтин председателэ этэ. Онтон мин Хамаҕатта нэһилигин общественноһун сэбиэтин председателэ этим, орто оскуолаҕа үлэ, уруһуй, черчение учууталынан үлэлирим. Бу кэмнэргэ общественность араас мунһахтарыгар, араас культурнай-спортивнай, политической хабааннаах тэрээһиннэригэр, бу икки нэһилик инники күөһүгэ сылдьарбыт, ол иһин мин тус бэйэм Надежда Семеновна үлэһит быһытынан уонна өйбүт-санаабыт тапсарын да быһытынан олус өйдөһөрбүт, байэ-бэйэбитин өйөнсөрбүт. Ону барытын, кэлин көрүстөһүнэ, хайаан да ахтан аһара.

Онтон Надежда Семеновна Нам улууһун үрөүригэ отделын сэбиэдиссэйинэн талыллыбыта. Дьэ, ити кэмнэргэ миигин Хамаҕатта орто оскуолатыгар директор буоларбар этии киллэрэн, өйөөн, дьону-сэргэни ылынарар ғына этэн-гыһынан, оскуо-

ла директора буолбутум.

Надежда Семеновна бу үлэҕэ кириээт да, улуус бары оскуолаларыгар бастакы сыалынан, оскуолалар материалнай-техничеккэй базаларын ханатыгыга, үлэ лаабырдарын күүскэ өйүүргэ политикалаах үлэни күүскэ ыһпыта уонна оскуолаларга эр дьон директор буолалларыгар, оскуолаҕа уопсайынан, эр дьон учууталлар элбииллэригэр болҕомтотун уурбута. Ол иһин бу сылларга Надежда Семеновна үлэлиир 5 сылларыгар араас тутуулар, үлэ лаабырдарга элбэ-эбиттэрэ, чахчы да, сыал-сорук туруоруммут санаага — оскуолалар материалнай-техничеккэй туруктара бөбөгүүрү олоххо лаппа кирибитэ. Холобура, мин икки сыл (1987-89 сс.) директордыр кэммэр остолобуой дьэни, алта саастаахтар үөрэнэр дьэилэрин, сайын эр дьон учууталларынан, төрөппүттэринэн биир хамнаһа суох суботунньук бэрээдэгинэн, патриотическый өйүнэн-санаанан тутуллубуттара. Мин махтанабын, бу үлэлиир сылларбар оскуолаҕа гаас кириэрин туруорсубуттук, олус күүскэ тус бэйэтинэн өйөөн, ити бастакы сыл сайыныгар баҕабыт олоххо кирибитигэр.

Надежда Семеновна биир үчүгэй хаачыстыбата, салайааччы быһытынан үлэһит директордары кыаҕа баарынан өйүү

сатыыра, саҕа этиилэри ылынара, бэйэтинэн кэлэн, көрөн, сүбөлэһэн, сүбэлээн биэрэрин олус хайгыы көрөрбүт уонна директордар сэбиэдиссэйбитин ханнык баҕар кэпсэтиигэ, мунһахтарга өйүүрбүт. Оннук үчүгэйдик, киһи астынар ғына бииргэ үлэлээн турабыт.

Аны биир махталым, бу төрөөбүт-үөскээбит Хамаҕаттабар пааматынныктары туттаҕым ахсын, тэбис-тэһнэ үөрсэрэ, улгунук өйбүл онгорору буолар, ырыа айарбын, ыллырбын сөбүлүүрү, салгыы айар үлэбэр ситиһиилэрбэр кынаттыыра олус үөрдэрэ. Нэһиликкэр сэбиэт председателэ, кэлин баһылык да буолбуппар, телефоннаан даҕаны, көрүстөһүнэ тохтоон, бириэмэ биэрэн кэпсэтэрин олус күндүтүк, дьэи кэргэниһэн ахта санырбыт, үөрөбүт, күн бүгүн да умнубаппыт.

Манньык кылгастык, ол ғынан баран, чугастык саныыр, эдйи күүрдүк сыһыаннаспыт үтүө киһибэр, Надежда Семеновна Сивцеваҕа, ыраас-сырдык мөссүөнэ, куруук үрө сылдьар хараҕа, сылаас, истиг мөссүөнэ үйэлэр тухары өйбүтүгэр-санаабытыгар хаалыа турдаҕа дии саныбын.

Александр ДУНАЕВ, Хамаҕатта

Дьыллар уонна дьылҕалар

80-с сыллаахха Арҕаа Украинаҕа баар Моршин дьон санаторийга сынһана, эмтэнэ бара сылдыбытым. Львов куоракка самолетунан ахсынны отут биир күнүгэр түүн Саҕа дьыл буолаары турдаҕына тийибиппит. Нэһилиэнньэтэ үксэ хоһуоллар эбит. 12 чаас аһыыта бары «С Новим рокием!» дэһэ-дэһэ бэйэ-бэйэлэрин кытта эҕэрдэлэһэллэр, саппаас илдьэ сылдыр сампааньскай, горилка иһэллэр. Мин биир казах уолун кытта билсэн эмийэ Саҕа дьылы бэлиэтиэххэ дьон ол-бу киоскалары кэрийэн көрдүбүт — барыта сабыылаахтар, оһон биһиги эрэ ону-маны кэпсэтэ-кэпсэтэ уку-суку Саҕа дьылы көрүстүбүт. Сарсыарда 6 чаастан итинник Моршинга тийдибит. Украинецтар син сиэр быһытынан үчүгэйдик көрүстүлэр, атын омок киһитэ кэллэ дьон туората көрбөтүлэр. Оччолорго норуоттар довордоһуулар ба-лачча ситиһилээхтик сайдан

ОЧЧОЛОРГО — АРҔАА УКРАИНАҔА

иһэр кэмэ этэ. Ол эрэри оччоттон нууччалар уонна хоһуоллар сыһыаннара хаҕыс соһус этэ. Ол кэмгэ Моршинга биллиллээх учуонай, Нам улууһун Ытык киһитэ Алексеев Егор Егорович сынһана сытара. Сүгүн сынһамакка процедура ыла-ыла наар суруйан тахсара. Мин биир палатаҕа Чейпеш Иван дьон быраас идэлээх бөртээхэй киһини кытта олобтубум. Егор Егорович: «Дьэ, биир дыкти үлэни суруйа сылдыабын, дьону соһутарым буолуо», — диэбитэ. Туох туһунан суруйарын ыйыппыппар эппэтэҕэ. Бука, Кулаковскай уңуоһун булбутун туһунан, эбэтэр Максим Аммосов туһунан буоллаҕа буолуо. Кини хаһан, ханна даҕаны бэйэтин омугун түһэн биэрбэт ғына туттара, кэпсэтэрэ. Биридэ процедураҕа уочаракка олобобут. Биир нуучча дуу, хоһуол дуу ханнык омуктарытын ыйытан баран: «Эһиги, сахалар, кыра омок буоллаххыт», — диэбитигэр Егор Егорович өһүргэнэн, дьэ, тыһылан-

хабыллан турда эбээт: «Биһиги, сахалар, өбүгэлэрибит эһигини сэрйилээн кыайан 300 сыл тухары хам баттаан олобобуттара, эһиги ханнык быраапкытынан биһигини сэнигит», — диэтэ. Истэн олоороччулар бары ах баран хааллылар, бука, историяны кыратык удумаҕалыыр дьон буоллахтара буолуо. Биридэ баһаарга уруучука атыылаһа бардыбыт, оччолорго шариковай уруучука саҕа туттуллар буолан кэһи оносторго сонун сувенир буолара. Арай уулусса устун баран истэхпитинэ биир киоска таһыгар айдаан бөбө буола турар эбит. Киоскаҕа үлэлиир украинец биир нуучча дыахтарын кытта туохтан эрэ иирсэн, айдаан бөбөтө буола тураллар. Дьахтар суумкатыттан пааспарын ылан «бу баар, маны көр» дии-дии атыылааччыга биэрдэ, онуоха анараангыта ыла да пааспары таһырдыа бырахтыта — чалбаха баран түстэ, онуоха Егор Егорович оһон тийиэн пааспары ылан, тэбээн баран дыахтарга би-

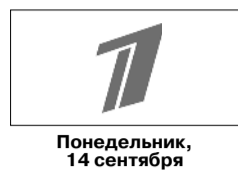
эрдэ уонна киоска хаһаайынын: «Эн бу туох буолбут киһигиний, сэбиэскэй пааспары чалбаха тамныыр? Ааккын-суолгун эт, бу быһыыҥ суукка биэриэм!» — дии-дии умайыктанна. Хоһуола салыһна быһыылаах, киоскатын аанын хап ғына сабан кэбистэ. Дьахтар Егор Егоровичка махтанна уонна хоһуолу үөҕэ-үөҕө түһүтүгү тонсуйбахтаата, хоһуол түһүтүгүн аспата, ол курдук туран хаалбытара.

Биридэ Львов куоракка экскурсияҕа бардыбыт. Гидыт украинец, ону-маны нууччалыы-хоһуоллуу көрдөөх баҕайытык кэпсиэр. Биир кыра Стрый дьон эргэ куорат уулуссатыгар баар оскуола дьэтин таһынан аһан истэхпитинэ гид: «Бу оскуолаҕа Степан Бандера үөрэммитэ», — дьон хайдах эрэ киэн туттубуттуу саҕарда. Онуоха Егор Егорович эҕэлээхтик: «Оттон манна тоҕо мемориальнай дуосканы саайбаккыт?» — дьон ыйытта. Дьонно күлсэн тоҕо бардылар, гидыт сирэйэ кы-

тар ғынаат саҕата суох буолан хаалла. Оччотооҕу Бандера таннарааччы-бандыыты быһытынан биллэрэ, оттон билигин кини Украина национальнай героһа аатыран, чистээннэр пааматыннык туруордулар.

Бэһилэй туристар: «Русские равнины, Степи Украини, Чем горды мы, Чем сильны мы, Тем, что мы едины», — дьон оччотооҕу сэбиэскэй ырыалары ылаан ньиригитэ-ньиргитэ айаннаан истибит. Ол курдук, биирдиһилэн кыра хабырыысылары аахпатахха нуруоттар довордоһуулар Аҕа дойдуту сэриитин кэһиниттэн өссө чингээн испитэ. Ону баара АХШ уодаһыннаах политикатын туһаҕар түбэһэн, улуу Сэбиэскэй Союуһу ыһаммыт капитализм оборчотугар түһэммит, бэйэ-бэйэбитин кытта сэрйиллэһэ олорубут. Гитлер кыайбатаһын бэйэбит кыайдыбыт.

СЭКИ

Понедельник, 14 сентября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00
Новости
09.10 Контрольная закупка 12+

Вторник, 15 сентября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00
Новости
09.10, 04.30 Контрольная закупка 12+

18.45 Давай поженемся! 16+
19.50 Пусть говорят 16+
21.00 Время
23.35 Вечерний Ургант 16+

Среда, 16 сентября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00
Новости
09.10 Контрольная закупка 12+

Четверг, 17 сентября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00
Новости
09.10, 04.30 Контрольная закупка 12+

кажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00 Наедине со всеми 16+

Пятница, 18 сентября

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00
Новости
09.10, 04.35 Контрольная закупка 12+

Суббота, 19 сентября

05.30, 06.15 X/ф "Мой ласковый и нежный зверь" 16+

бимая! 12+
09.45 Слово пастыря 12+
10.15 Смак 12+
10.55 Вера Васильева. Нечаянная радость 12+

Воскресенье, 20 сентября

05.25, 06.10 М/ф "Храбрый сердцем" 12+
06.00, 10.00, 12.00, 15.00
Новости
07.05 Лист ожидания 16+

РОССИЯ 2

Понедельник, 14 сентября

12.30 Панорама дня. LIVE
14.25, 04.05 X/ф "Пыльная работа" 16+

Вторник, 15 сентября

12.30 Панорама дня. LIVE
14.25, 05.00 X/ф "Пыльная работа" 16+

Среда, 16 сентября

12.30 Панорама дня. LIVE
14.25, 04.05 X/ф "Пыльная работа" 16+

Четверг, 17 сентября

12.30 Панорама дня. LIVE
15.00 Волейбол. Кубок мира. Мужчины. Россия - Канада. Прямая трансляция

04.05 X/ф "Пыльная работа" 16+

Пятница, 18 сентября

12.00 Волейбол. Кубок мира. Мужчины. Россия - Египет. Прямая трансляция

Суббота, 19 сентября

12.30 Панорама дня. LIVE
14.25 В мире животных 12+

ляция
23.25 X/ф "Утомленные солнцем 2. Предстояние" 03.00 X/ф "Утомленные солнцем 2. Цитадель" 06.35 Угрозы современного мира 16+

Воскресенье, 20 сентября

13.00 Панорама дня. LIVE
14.25 Моей рыбалка 12+

РОССИЯ 1

Понедельник, 14 сентября

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

Вторник, 15 сентября

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

Среда, 16 сентября

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

Четверг, 17 сентября

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

часть
15.00 Т/с "Склифосовский" 12+

Пятница, 18 сентября

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+

Суббота, 19 сентября

04.50 X/ф "Перехват" 16+

Воскресенье, 20 сентября

05.30 X/ф "Одиноким предостается общение" 16+

14 сентября, понедельник

06:30 Дойдум дьоно (Борогон ТВ) 6+
07:00 Сага күн-Новый день 6+

15 сентября, вторник

06:00 ПРОФИЛАКТИКА
12:00 Недвижимость в Якутии 6+

22:15 Утүө киэһэнэн! 6+
22:45 Продвижение 6+

16 сентября, среда

06:30 В кадре республика (ТВ Хангалас) 6+

17 сентября, четверг

06:30 В кадре республика (ТВ Спектр) 6+

21:45 Дойдум дьоно (Бэрдьигэс ТВ) 6+

18 сентября, пятница

06:30 Дойдум дьоно (Хотун Булуу ТВ) 6+

19 сентября, суббота

07:00 С бодрим утром! 6+

21:15 Эн - сулускун 0+

20 сентября, воскресенье

07:00 С бодрим утром! 6+

(ТРК «Алмазный край») 6+

20 сентября, воскресенье

07:00 С бодрим утром! 6+

(ТВ Чароит) 6+

20 сентября, воскресенье

07:00 С бодрим утром! 6+

Advertisement for Nemogon's Bread Factory. Includes logo, contact information, and a list of job openings for drivers, bakers, and mechanics.

Сынъалагна

ИСТИГЭН ҮНАХТАР ЭБИТ...

Байан, «Байан» диэн дынгнээх аата. Атастара-дожоттордору байан хаалан кэпсэпэт буолбут диэн күлэллэр. Байан икки ынахтаарын бэйэтэ ыыр. Дьахталлар хотонтон маассабайдык аккастаныыллара «Богатые тоже плачут», «Санта-Барбара» диэн хас эмэ сүүстүү сериалаах киинэлэри көрүүттэн саҕаламмыта. Онтон ыла көргөнэ, Балаайа, сериалтан олох арахсыбакка, Байан ынахтарын бэйэтэ ыыр буолбута балай да буолла. Балаайа онтон үөрэнэн хаалан олох да хотон диэни умнуубута ыраатта.

Байан ынахтара күн аайы хойутаан, түүн үөһэ кэлэн ыатар буоланнар, утуйар уута көспүтэ. Уонча сүл сүөһү көрөөрү киһи хараҕар бырааҕаллардык дьүдьэйтэ. Сылайыттан элэйи-иттэн кыралаан ыарыттылар буолбута да, Балаайата балкыйан киини утары этиппэт. Онон хайыай сылдыарыгар эрэ тийээхтир.

Байан биир үтүө түүн түһээтэбинэ, хара маңаас ынах киинэхэ хааман кэлэн, ынахтарын кулгааҕар хас чааска кэлэллэрин этэр буол диэн киһилии сангарда. Онтон соһуйан эмискэ олоро туспугун, Балаайата аңар илиитинэн төттөрү хаһыан саайда уонна эрдэ тоҕо турдуг диэн саҕалаах буолла. Байан аата, киһини кэтии сытар дии санаан баран, түүлүүн салгыы түһээбит киһи диэн санаата да уута көгөн хаалбыт эбит. Сардыарда ынахтарын ыан баран, били, түһээбитин санаан ынахтарыгар сэттэ чааска кэлээр диэн иккиэннэригэр уочаратынан, биир-биир кулгаахтарыгар эттэ. Арай киһэ, орубуна сэттэ чааска ынахтара кэлэн маҕыраһаннар иччилэ-

рин соһуттулар. «Оо, сыллыыдарым кэлбиттэр» дии-дии ынахтарын имэрийтэлээн-томоруйталаан үөрэ-көтө ыаталаата. Бу күнтэн ыла Байан дьэ, сөпкө утуйар, сөпкө турар буолла. Сарсыарда аайы ынахтарын кулгаахтарыгар этэрин, истибит курдук тутталлар уонна киһэ сэттэттэн хойутаабакка кэлэр буоллулар.

Кэргэннэнэ илик 20 саастаах уоллара түүнү быһа таансылыыр үһү. Дьонноро долгуйа-долгуйа кэтэхэ сатаан баран күннээҕи үлэ түбүгүттэн сылайан хаалан мунуларын тыаһа ыраатар. Түүн хаска кэлэрин билбэттэр даҕаны. Байан ынахтарын иһитиннэрэр буоллум диэн аны, уолун кулгааҕар «киһэ үлэн кэнниттэн алта чааска кэлээр, эйигин күүтэн моруу буолабыт», - диэн этэр-этэр да киһилэрэ олох да кымаардаан көрбөт. Өссө сороҕор хас эмэ күн кэлбэккэ куттуур. Ол аайы Байан «уонна сүөһүнү акаары диэн. Мин уолбунааҕар өйдөөхтөр» диэн мөбүттэрэ элбээтэ. Аҕалара эмиз хас түүн аайы түһээн сүбэ ылаары күүтэр да, туох да түптээҕи түһээбэт буолла.

Аны, аҕа баһылык ойбон кулгааҕар киинэни, сериалы көрүмэ диэбит киһи диэн баҕа санаалаах. Ону иһиттэбинэ Балаайата киини хобордооһунан оройго да биердэбинэ көнүлэ. Киһи сутуругун билбит буолан куттанан күн бүгүнгэ диэри сатаан эпхэккэ сылдыар. Ол иһин күннээҕи кыһалҕатын ынахтарын кулгааҕар ыһа-тоҕо кэлсээн, онор аралдьыйан сэргэх сылдыар. Ынахтарым тылбын истиэхтэру суоҕа, баҕар кэнники дьон күлүү ғынахтара, - диэн сэрэнэн, кистэлэнгин кимиэхэ да кэпсээбэт.

ИККИ ҮНАХТААХ ЛЭПСЭЙ

Быйыл сайын Лэпсэй тыраахтара алдынан, оттуу барара күн аайы тардыллан иһэр. Атырдыах ыйа ортолоото. Барыта 5 сүөһүлээх, хайаан да оттоотобуна табыллар. Аны икки ынаҕа ыата сылдыан, мэччийэ баран бараннар кэлбэтэхтэрэ 10-ча хонно. Күнгэ син 12 литэрэ үүтү көмөлөөн биэрэллэр этэ. Аны устунан уолаллара буолуо диэн ыксаан, үс күн кытылга киирэн көрдөөтө да булбата. Ынахтарын дэлби мөбөн, кыһыйан, сылайан кэлэр. Икки кыра уоллаах кыһыһа үүт көрдөн ытаналлар, каргэнэ күн аайы «ынахтарын бул» диэн судуйар. Лэпсэй оттууру ходоһата 7 км ыраах кытылга баар, ынахтарын көрдүү таарыйа ходоһатын көрө барда. Аны дьон оттоон ылаахтара дии санырыттан хаамытын түргэтээн биердэ.

Онон-манан ынахтарын көрдөөтүө буолан киһэллик ходоһатыгар тийидэ. Ото син үүммүт да, сүөһүлэр тэпсибиттэр. Арай илин хойуу үөттэхэ күөл кэнниттэн 2 ынаҕа, тыһаһа тахсан кэлэн, иччилэрин саҕа көрбүттүү кырдыаҕас ынаҕа утары көрөн туран мангыраата. Атыттар кэлэн сытырдылаан ылыллар. Бэйэлэрин ходоһаларыгар кэлэн,

арааһа, уонча коммуттар, кырдыаҕас ынаҕа ыныранан ылар, «иччибит быйыл сайын оттообот буолла, онон ходоһаты отун сиэн-сиэн кыһыһыга «ханнага» хаһааныахха» диэн санаалаахтар курдук Лэпсэй өйдөөтө. Онтон турбахтаан баран, сүөһүлэр үүрдэри да көрдөөбүтүлэр, арҕаа дьылэрин хайысхатынан налыннаһа турдулар. «Оттуу кэлбит буоллаһына оттоо» диэбитти ынахтара кэннилэрин диэки хайыһан ылыллар. Лэпсэй сүөһүлэрин өйдөрүн сөхтө, бэйэлэрин ходоһаларын хантан билэн, кэлэн 10-ча хоннулар. Саатар атын дьон ходоһаларыгар мэччийбэтэхтэр.

Былыр сүөһү сорох киһитээҕэр өйдөөх, сангарар-аахсар тыла эрэ суох диллэрэ. Лэпсэй ходоһатын сирийэн көрөн баран, сүөһүлэрин батыста. Дьэ-этигэр кэннилэриттэн тийбитэ каргэнэ ынахтарын ыы олорор эбит. Икки кыра оҕото «үүт иһэр буоллубут» диэн ытыстарын таһына сылдыаллар. Лэпсэй «сарсын оттуу бардаһа табыллыһы» дии санаата. Ынахтарым ходоһаларын билэн тийиэхтэрэ дуо дии санаабатах Лэпсэй сүөһү өйүттэн салынна.

КЫРДЬАҒАСТАР КЭПСЭТЭЛЛЭР

Бүгүн икки кырдыаҕас көрсөн өр кэпсэтиллэр.

— Ити сотовай төлөпүөнгэ ватсап диэн суругунан кэпсэти баар, тугу эрэ кэпсэим, ыйытыам диэбиккин бууккуба талан бэчээттир үлэлээх, ону анараа киһинг күүтэр, эн сыһа-халты бэчээттээн ыһыпкыкы ити тугу суруйдун диэн хардары ыйытар, оннук тыл быһаһаһыттан өйдөөһөр ғына үөрэнэҕин, били тылы таба суруйуубут мэлэйэр, сороҕор үөхсүү тыла кэлэн соһутар, ити кариэтэ тылынан кэпсэтэ охсубут киһи диһигин ээ, — диэн ыстаастаах ватсапчик кэпсиир.

— Чэ, ол суругунан бэчээтти үөрэнэ таарыйа, онтон видео ыталлар, онтукалара 3-5 мүнүүтэ эргийэн ба-

ран аһыллар, дьэ, доҕоор секс киинэтин ыгтан ынчык-бөтүөх бөҕө буолан соһутар. Эмээхсиним куоракка аймахтарыгар барбыт кэмигэр ватсапка видео бөҕө кэллэ, мин ону эмээхсиммэр, бэйэм көрбөккө эрэ, ыгтан истим. Сарсынгар тугу дьаабылана сылдыаһын, тийдэхпинэ сэрэн диэн саанар сурук кэллэ. Барыта секстээх киинэни ыгтан мөбүллэн турабын, аны бэрэбиэркэлээн баран дьонго ытытабын. Арай биердэ эмиз видео диэн кэлбитин ыалбар ыгтыым. Сотору буолаат «ыстаанын ахтаһын абырахта, сээкэйин көстөр» диэн ыһытты. Соһуйан аһан көрбүтүм сымьыта көстөр киһи чоһчойон олорор эбит. Дьэ, дьаабы ватсап, аны хайдах буолабыт?

КИЛИЭП СЫАНАТА ЫАРЫЫР

- Промышленной улууһу кытта ыаллы олорут буоллар, икки ынахпын ол улууска көрдөрөн, ынах төбөтүгэр 10 тыһ. солк. ыларым хаалла ээ, - диэн Нанаар мунатыйда.

- Ол биэрэр харчыларын иһигэр сүөһү отун-маһын, көрөөчү хамнаһын төлөөтөххүнэ, ынаһын бородукусуятын, төрүүбүн туһанаһын, дьэ, туһалаах дьаһал эбит, - диэн Сахаар бырабылыстыбаны хайҕаан далбаатана олордо.

- «Батсаап» бу оҕонньору олох хаараҕы иирдэн, аһырын да умунна, - диэн Мааппа оҕонньорун мөбүттэрин уола Лэпсэй иһиттэ.

- Ити группалар кэпсэтэллэрэ туохха нааданый?! - диэн Лэпсэй алын сыһаах буолан аҕатын сэмэлиэх курдук тутунна.

- Сотору-сотору телефонум «кылырк» ғыннаһын аайы кычыгылана-кычыгылана интэриэһиргээн көрүүххүн баҕараһын, өссө тыһаабаҕаһына күүтэр курдуккун, туох ааттаах аптаах сөбүн айдылар?, - дии-дии оҕонньор «ватсабы» кытта бодуруһан, телефона «кылырк» ғыннаһын аайы өрө ходоһо ғына-ғына сарбанныы түһэ-түһэ олордо.

К. ЕРЕМЕЕВ - ТИЛИН, Кыһыл-Сыыр

Компания «АартыкЭкспрессКредит»®
Объявляет о новой услуге для населения
«Узнай свою кредитную историю»
Консультации проводятся удаленно по телефону
экспертами компании с отправкой выписки из
кредитной истории по данным Национального
бюро кредитных историй
Наши специалисты расскажут Вам о том, что
такое кредитная история и как она формируется,
какие встречаются на практике ошибки и как их
исправлять, как запланировать правильно «выход
из затруднительных финансовых ситуаций»? и как
научиться планировать свое финансовое будущее.
Заявку на запрос кредитной истории можно
сделать, обратившись лично в Представительство
компании в улусе по адресу: с.Намцы
ул.И.Винокурова, 2 (зд.Универмаг))
наши телефоны:
43-086, 8-800-100-3699
Сайт компании: mfo-aartyk.ru
***при себе иметь паспорт**

Филиал Федерального государственного бюджетного образовательного учреждения высшего профессионального образования

“БАЙКАЛЬСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ЭКОНОМИКИ И ПРАВА”
 в г. Якутске

ведёт приём документов

По специальности:
 • ТАМОЖЕННОЕ ДЕЛО
 • ПРАВООХРАНИТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ
 • ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
 • ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ

По программам среднего профессионального образования:
 • Право и организация социального обеспечения
 • Экономика и бухгалтерский учёт(по отраслям)
 • Земельно-имущественные отношения
 • Туризм

Набор ведется на базе 9 и 11 классов на очную и заочную формы обучения без экзаменов и ЕГЭ.

Предоставляется возможность параллельного получения рабочих профессий на БЕСПЛАТНОЙ основе. Совместно с АУ РС (Я) «Ресурсный центр развития профессионального образования»:
 - Гранщик алмазов в бриллианты (6 мес.);
 - Ювелир-монтажник (4 мес.);
 - Столяр строительный (4 мес.);
 - Изготовитель художественных изделий из металла (10 мес.);
 - Формовщик железобетонных изделий и конструкций (2 мес.);
 - Стекольщик (2 мес.).

Начало сессии - 6 октября 2015 года

Предоставляется общежитие

8 (411-2) 36-91-91
 WWW.BGUEP-YAKUTSK.RU

Навстречу будущему!

Сроки ускоренного обучения: специалист - 3 года; бакалавриат - 2,5 года

Приём документов по адресу: г. Якутск, Вилюйский тр., 4 км., д. 3 "Б", bguerp@mail.ru

УЧУРЭХ ТЫТТАР

Үтүө-мааны, күндү, кэрэ киһибит, тапталлаах эрим — олоҕум эрэллээх аргыһа, тапталлаах аҕа-быт, эһэбит, хос эһэбит Үрүҥ Күн сирэ сылаас-сымнаҕас ыгыһыгар гүһэрэн ылбыт, солко нуолур күөх хонуутугар күүлэһитэн үүннэрбит, ыраас халлаан көмүс кытаар нээкэлээбит, Айыы оҕотугар, олохпут туттаах киһитигэр ПАВЛОВ ФЕДОР ФЕДОРОВИЧКА 75 саасынан алгыс этэбит.

Сиринг-дойдун, Алгыстаах Эңсиэли хочото Алгыһынан араҕаччылаан, Үрүҥ Күнүн Сылааһынан угуттаан, Дьоллоох олоҕун тосхолун Айыыларын, Айыыһытыг, Иэйиэхситиг Алгыстарынан арыалаан, Олоҕун силгин ситаран Арыаллы сырыттынар Уһун, дьоллоох үйэлээтиннэр. Айар-тутар үлэҕин Уруйдуу турдуннар. Ыччатыг Чэлгийэ чэчирээн

Хаҥаан-тэнийэн истин. Үтүө, үүнэр кэм алгыһынан Арчылаах Айыы Тыһыһынан Сайаҕас салгыһынан саҥа кэминэн Сырдык санаа утумунан Уруйдана тур.

Кэргэнин, кыргыттарын, кутуөттэрин, сиэннэрин, хос сиэннэрин

Уважаемый АЛЕКСЕЙ СЕМЕНОВИЧ! Коллектив Намской ДШИ им. З.П. Винокурова от всей души поздравляет Вас с 55-летием! В течение многих лет Вы являетесь руководителем большого творческого коллектива. Ваш вклад в развитие начального профессионального образования, укрепление традиций школы и художественно-эстетического воспитания детей неоспорим. Ваша принципиальность, объективность знания и умения снискали заслуженный авторитет не только в коллективе, но и среди руководителей школ, учреждений культуры улуса, республики. Желаем крепкого здоровья, творческого долголетия, семейного благополучия, мира и добра!

ДЛЯ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА!!!

Администрация МО «Намский улус» объявляет конкурсный отбор на получение субсидии субъектов малого и среднего предпринимательства на реализацию муниципальной целевой программы «Развитие предпринимательства в МО «Намский улус» на 2014-2017 годы» на мероприятия:

- 1. Предоставление поддержки местным товаропроизводителям в сельских населенных пунктах субъектов малого и среднего предпринимательства на возмещение произведенных затрат по следующим направлениям: 1.1. по уплате процентов по кредитам, полученным в кредитных организациях, по лизинговым платежам; 1.2. на арендную плату за имущество, используемое в производственном процессе; 1.3. на проведение кадастровых работ в отношении полученных земельных участков для осуществления предпринимательской деятельности; 1.4. на модернизацию (приобретение и обновление) производственного оборудования; 1.5. по договорам на технологическом присоединении к инженерным сетям и сооружениям; 1.6. на транспортные расходы, по доставке производственного оборудования; 1.7. на уплату страхового взноса субъектами малого и среднего предпринимательства; 1.8. по платежам за комму-

- нальные услуги, в том числе дровяное отопление, субъектов малого и среднего предпринимательства, занятым в сфере производства хлеба и хлебобулочных изделий. 2. Предоставление субсидии на возмещение произведенных затрат в сфере бытового обслуживания населения в сельских населенных пунктах по следующим направлениям: 2.1. субсидирование части понесенных затрат субъектов малого и среднего предпринимательства по приобретению и по уплате первого взноса, при заключении договора лизинга, универсальных мобильных платформ для оказания бытовых услуг населению в сельских населенных пунктах; 2.2. субсидирование части понесенных затрат субъектов малого и среднего предпринимательства, занятых в сфере бытового обслуживания населения в сельских населенных пунктах, по платежам за коммунальные услуги; 2.3. субсидирование части затрат, понесенных субъектами малого и среднего предпринимательства на модернизацию (приобретение и (или) обновление) оборудования, связанного с оказанием бытовых услуг в сельских населенных пунктах; 2.4. субсидирование части затрат на арендную плату за недвижимое имущество (здания, помещения, сооружения, исполь-

зуемые для обеспечения деятельности), понесенных субъектами малого и среднего предпринимательства, занятыми в сфере бытового обслуживания населения в сельских населенных пунктах. По муниципальной целевой программе «Развитие туризма на территории муниципального образования «Намский улус» на 2014-2017 годы» на мероприятия: «Субсидирование части произведенных затрат субъектам малого и среднего предпринимательства, занимающихся рекламно-туристической деятельностью предпринимательства и туризма, по выпуску печатных брошюр, электронных и информационных материалов о туристических маршрутах и достопримечательностях Намского улуса». Порядок размещен на официальном сайте администрации МО «Намский улус» http://www.sakha.gov.ru/node/158918 и 244153и за информацией обращаться в каб. 301, администрации муниципального образования «Намский улус», раб.тел. 41-267. Документы принимаются со дня опубликования в течение 15 календарных дней, документы, поданные после указанного срока, к рассмотрению не будут допущены. Вступает в силу после опубликования в газете «Энсиэли». Зам. главы МО «Намский улус» И. Сивцева

ФОНД ПОДДЕРЖКИ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА НАМСКОГО УЛУСА

В рамках реализации Государственной программы Республики Саха (Якутия) «Развитие предпринимательства в Республике Саха (Якутия) на 2012-2016 годы», утвержденной Указом Президента Республики Саха (Якутия) №2071 от 24.05.2013, Фонд поддержки малого предпринимательства Намского улуса объявляет конкурс по приему документов для предоставления субъектам малого и среднего предпринимательства следующие виды финансовой поддержки: МИКРОЗАЙМЫ - Микрозаймы на 8% Микрозаймы предоставляются действующим и вновь созданным субъектам малого и среднего предпринимательства (СМСП), зарегистрированным на территории Намского улуса. Процентная ставка: 8% годовых (определяется в зависимости от вида экономической деятельности; проценты начисляются на первоначальную сумму задолженности по займу).

Максимальная сумма займа: 500 000,00 (пятьсот тысяч) рублей. Срок пользования займом: 12 месяцев. Целевое назначение займа: развитие производства товаров народного потребления, в т.ч. продуктов питания; производство и переработка сельскохозяйственной продукции; развитие ремесел; развитие сферы услуг; туризм. - Микрозаймы на 16% Микрозаймы предоставляются действующим и вновь созданным субъектам малого и среднего предпринимательства (СМСП), зарегистрированным и осуществляющим деятельность в сельской местности на территории Намского улуса. Процентная ставка: 16% годовых (проценты начисляются на остаток ссудной задолженности по займу). Максимальная сумма займа: 200 000,00 (двести тысяч) рублей. Максимальный срок пользования займом: 12 месяцев. Целевое назначение займа:

развитие производства товаров народного потребления, в т.ч. продуктов питания; производство и переработка сельскохозяйственной продукции; развитие ремесел; развитие сферы услуг; торговля товарами первой необходимости в труднодоступных и отдаленных пунктах улуса. Обеспечение по микрофинансированию - поручительство платежеспособных физических лиц либо юридического лица, финансовое состояние которого признается удовлетворительным. Срок принятия решения: не превышает 30 дней от момента предоставления полного пакета документов. За информацией обращаться в Фонд поддержки малого предпринимательства Намского улуса с.Намцы, ул. С. Платонова, 18, раб.тел.8 (41162) 41-803;89243672910. Глава А. Атласов

БИЛЛЭРИИЛЭР

Администрация муниципального образования «Намский улус» объявляет конкурс на замещение вакантной должности муниципальной службы начальника отдела по правовым, кадровым и наградным вопросам.

- Требования кандидатурам: — высшее профессиональное образование, соответствующее направлению деятельности; — стаж: не менее двух лет муниципальной службы (или государственной службы иных видов) или не менее четырех лет стажа по специальности; — квалификационные требования к профессиональным знаниям и навыкам, необходимым для исполнения должностных обязанностей, в соответствии с п. 4 ст. 6 Закона Республики Саха (Якутия) «О муниципальной службе в Республике Саха (Якутия)»;

Для участия в конкурсе представляются следующие документы, заверенные в установленном порядке:

- 1. Личное заявление на имя главы МО «Намский улус». 2. Собственноручно заполненная и подписанная гражданином РФ анкета установленной формы (форма анкеты утверждена распоряжением Правительства РФ от 26.05.2005 № 667-р (ред. от 16.10.2007) с приложением двух фото размером 3,5х4,5 см. 3. Копия паспорта и копии свидетельства о государственной регистрации актов гражданского состояния. 4. Копия трудовой книжки. 5. Копии документов о профессиональном образовании, профессиональной переподготовке, повышении квалификации, стажировке, присвоении ученой степени, ученого звания с вкладом (если таковые имеются). 6. Копии документов воинского учета (для военнообязанных и лиц, подлежащих призыву на военную службу). 7. Сведения о доходах, расходах, имуществе и обязательствах имущественного характера (формы утверждены Указом Президента РФ от 23.06.2014 № 460). 8. Справка из налогового органа о том, что данное лицо не занимается предпринимательской деятельностью. 9. Копия страхового свидетельства обязательного пенсионного страхования (СНИЛС). 10. Копия свидетельства о постановке на учет в налоговом органе физического лица по месту жительства на территории РФ (ИНН). 11. Медицинское заключение установленной формы об отсутствии у гражданина заболевания, препятствующего поступлению на муниципальную службу или ее прохождению (форма № 001-ГС/у). 12. Справка МВД РС(Я) об отсутствии судимости. Место и время приема доку-

ментов для участия в конкурсе: ежедневно (кроме субботы и воскресенья) с 09.00 до 12.00 и с 14.00 до 18.00 по адресу: с. Намцы, ул. Октябрьская, 1, кабинет 303, тел. (41162) 41-826, тел./факс (41162) 41-568, электронный адрес сайта: sakna.gov.ru/nam электронный адрес: namsadm@mtcs.ru

Срок подачи документов: в течение 30 дней со дня опубликования настоящего объявления до 07 октября 2015 года.

Предполагаемая дата проведения конкурса – 8 октября 2015 года.

Место проведения конкурса: с. Намцы, ул. Октябрьская, 1.

Подробную информацию об условиях проведения конкурса можно получить по адресу: с. Намцы, ул. Октябрьская, 1, каб. 303, тел. 41-826, каб. 311, тел. 41-5-05

ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ ИЗБИРАТЕЛЕЙ

В прокуратуре Намского района в ходе подготовки и проведения муниципальных выборов в 7 муниципальных образованиях установлены дежурства оперативных работников:

12 сентября 2015 года — с 09 часов утра до 20 часов вечера (тел. 41610)

13 сентября 2015 года — с 08 часов до 23 часов (тел. 41554)

в здании прокуратуры района по адресу: с. Намцы, ул. Советская, 5/1.

О нарушениях избирательного законодательства Вы можете обратиться непосредственно в УИК, ИКМО на местах, сообщить в ТИК МО «Намский улус» по телефону 42-6-70, в дежурную часть Отдела МВД РФ по Намскому району по телефону — 02, дежурному ЦМСО СУ СКР РС(Я) в Намском районе по телефону — 43-0-02, в прокуратуру района по телефону — 41610, 41554.

Заместитель прокурора района, советник юстиции Г.Н. Охлопкова

«ТӨРҮТ УУ» ТЭРИЛТЭ БИЛЛЭРЭР:

19 литгэрэлээх бутыллаах БРААС УУНУ бийигиттэн мэлдьи атыгылаахха сөп. Атыгга бааллар помпалар, кулердар, ону таһынан скандинавскай хаамы торуускалара.

Кирдээх, саһарбыт уонна хайдьылаах баллоннары төттөрү ылбаһыт.

Нам: Чернышевскай ул. 6-та, «Олонхо» атыг киинэ.

Аппааны: Лена ул. 16-та.

Аадырыска тиэрдии телефоннара: МГФ-873-73-11, МТС-300-11-70

Уопуттаах логопед оскуола иннинээҕи саастаах уонна алын сүһүөх кылаас оҕолоругар өнө онорор. Төлөбүр кэпсэтиинэ.

Билсэр тел. 89659951024, 89142946213, 89248623874

Биир хоһу куортамна биэрэбин.

Тел.89244699454

Күндү санаспыт, үлэ, тыыл ветерана, Кэбээйи улуунун бочуоттаах олохтооҕо, Никольскай нэһилиэгин Ытык кырдыаҕаһа ГҮЛЯЕВА Матрена Архиповна уһун, ыарахан ыарыттан ылдьан 85 сааһыгар олохтон туораабытынан кини кэргэнигэр, оболоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириг кутурбаммытын тиэрдэбит. Модууттан аймахтаргыт Петровтар, Захаровтар

Кылаабынай редактор э.т. Л.А. НОГОВИЦЫНА ОТДЕЛЛАР: редакторы солбуйааччы — 41496, хаһыаты тангыһа — 41332, бухгалтеры — 41141, факс — 41141, 41496.

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Энсиэли» хаһыат редакцията» автономнай учреждение. Сибээс, информационай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүгэ Федеральнаяй сулууспа СР управлениетыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — ПИ №ТУ14-0216. Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэбитин, дьибэтин аадырыһын чопчу ыйын. Редакцияга киирбит суруктар төннөрүллүбэтэр. Автор этэрэ хаһыат санаатыһын мэлдьи биир буолбат. «ЭНСИЭЛИ» - Нам улууһун хаһыата. 678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложная ул. 4. E-mail: Namtsy41141@mail.ru; editor@namtsy.sakha.ru

«Энсиэли» хаһыат РИС талыһына, таһыһына уонна бэчээттир сыаһар бэчээттэнэ. Аадырыһа: Нам сэл. Заложная ул. №4 Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бэчээт. Лиис Көүлү сыанана атыгылаан Индекс — Р0005. Тираһа — 1490 Бэчээкэ или баттаныһын графита — 12:00 ч. 11.09.2015 с. Бэчээкэ или баттанна — 11:20 ч. 11.09.2015 с.